

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022

Słowa Wspólne

To zabawa słowna dla grupy liczącej minimum 4 uczestników. Jednocześnie może z niej korzystać nawet kilkanaście osób, a tłumaczenie zasad nie potrwa więcej niż 3 minuty. Dzięki różnorodności haseł uczestnicy będą się dobrze bawić, a jednocześnie poszerzą swoją wiedzę o polskiej historii i kulturze!

Przygotowanie:

Podzielcie się na dwa zespoły, potasujcie wszystkie karty i ułóżcie je w stos.

Przebieg rozgrywki:

Za każde odgadnięte hasło drużyna zdobywa 1 punkt. Pod koniec sprawdźcie kto miał ich najwięcej.

Przebieg:

Wybierzcie drużynę rozpoczynającą, a wśród jej członków pierwszego uczestnika. Bierze on wszystkie karty. Drużyna przeciwna rozpoczyna mierzenie czasu. Osoba rozpoczynająca ma teraz 1,5 minuty na przekazanie swojej drużynie jak największej liczby haseł z kart.

Uczestnik bierze kartę z talii (nie pokazuje jej swojej drużynie!) i opisuje wylosowane słowo. Pozostali członkowie zespołu starają się zgadnąć, o jakie słowo chodzi. W trakcie opisywania nie można używać słów wypisanych na karcie **ani słów z tych samych rodzin wyrazowych** (np. gdy należy przekazać hasło „Bursztyn”, nie można użyć słów „Morze”, „Żywica”, „Plaża”, „Kamień” ani „Szlak”, które wypisane są na karcie, ani także „kamienny”, „morska” czy „poszlaka”). Nie wolno gestykulować, ale można odpowiadać na pytania członków swojej drużyny.

Jeżeli zostanie złamana którąkolwiek z powyższych zasad, opisywane hasło przepada – osoba uczestnicząca musi dociągnąć kolejną kartę. Przestrzegania zasad i odmierzenia czasu pilnuje drużyna przeciwna. Jej członkowie mogą patrzeć na kartę z opisywanym hasłem.

Gdy minie 1,5 minuty, tura zostaje zakończona. Drużyna liczy, ile haseł udało jej się zgadnąć, i otrzymuje za nie punkty. Teraz czas na turę drużyny przeciwniej. Po każdej zamianie zespół wspólnie wybiera nowego uczestnika, który będzie opisywał hasła.

Zakończenie:

Po określonej liczbie tur (np. takiej, by każdy uczestnik mógł przynajmniej raz zgadywać i opisywać) policzcie sumę punktów. Zwycięża drużyna z największą liczbą punktów.

Przykład hasła:

Uczestnik opowiadający widzi kartę z hasłem „Biebrza” – nie może użyć słów „naród”, „rzeka”, „park”, „bagn” ani „łoś”. Może powiedzieć do swojej drużyny na przykład: „Rezerwat przyrody niedaleko granicy z Białorusią z mokradłami, gdzie można pojechać oglądać ptaki wodne”. Te informacje powinny naprowadzić członków zespołu na właściwe hasło.

Znaki Niepodległości i Symbole Polskości

HERB

- Orzeł Biały jest najstarszym naszym symbolem narodowym. Już Piastowie, pierwsza polska dynastia, używali orła jako znaku rodowego.
- Stosowany obecnie, z niewielkimi zmianami, wzór herbu powstał w 1927 roku, a zaprojektował go architekt i prof. Politechniki Warszawskiej Zygmunt Kamiński.
- W pobliżu herbu nie należy zawieszać żadnych dekoracji (np. map, kalendarzy, obrazów).
- Herb był inspiracją dla kolorów polskiej flagi.

FLAGA

- W 1831 roku, po wybuchu powstania listopadowego, Sejm Królestwa Polskiego przyjął ustawę, na mocy której biało-czerwona kokarda stała się oficjalnym znakiem Polaków. Rok po odzyskaniu niepodległości, w 1919 roku ustawa sejmowa po raz pierwszy usankcjonowała te kolory na polskiej fladze.
- 64 państwa obchodzą Dzień Flagi. W Polsce od 2004 roku jest to 2 maja.
- Flaga ma kształt prostokąta o proporcjach 5:8, czyli np. 50x80 cm, 100x160 cm. Szerokość obu pasów musi być równa.
- Flagę wywieszamy zawsze białym go góry. Nigdy po niej nie piszemy.
- Honorowe zniszczenie zużytej flagi to rozdzielenie barw.

HYMN

- „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech” została napisana w 1797 roku przez Józefa Wybickiego i towarzyszyła Polakom w trudnych latach niewoli.
- W rękopisie „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech” Józef Wybicki błędnie zapisał nazwisko Czarncki. Poprawnie brzmi ono Czarniecki. Autor hymnu Józef Wybicki był przyjacielem wspomnianego w tekście generała Jana Henryka Dąbrowskiego.
- Po „Marsyliance” – pieśni narodowej Francji – „Mazurek Dąbrowskiego” jest najstarszym tekstem używanym jako hymn państwowy.
- Hymn stał się inspiracją dla hymnów innych państw, np. tekst hymnu Ukrainy jest wzorowany na jej słowach.

INDEKS POJĘĆ

Przygotowaliśmy dla Was krótkie opisy niektórych haseł.

Zapoznanie się z nimi nie jest konieczne, aby skorzystać ze „Słów Wspólnych” i świetnie się przy tym bawić, ale może Wam ułatwić prezentowanie haseł Waszej drużynie.

„Pomarańczarka” – obraz Aleksandra Gierymskiego, znany też pod tytułem „Żydówka z pomarańczami” lub „Przekupka z pomarańczami”, który został namalowany pod koniec XIX w. Dzieło zaginęło podczas II wojny światowej i zostało odzyskane w 2011 r. Znajduje się w kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie.

Baca – góral zajmujący się wypasem owiec na górskich pastwiskach.

Bieg Piastów – międzynarodowy bieg narciarski organizowany w Szklarskiej Porębie od 1976 r. Od 2014 r. Bieg Piastów odbywa się w ramach Festiwalu Narciarstwa Biegowego.

Błonia – największy park w Krakowie o powierzchni 48 ha. Jego historia sięga XII w. Odbywają się tu najważniejsze wydarzenia masowe w mieście. Jan Paweł II czterokrotnie odprawił mszę w tym miejscu podczas swoich pielgrzymek do Polski. Park w 2000 r. został wpisany do rejestru zabytków.

Cebularz lubelski – tradycyjny przysmak z terenów Lubelszczyzny. To pszenny placek z cebulą i makiem. Początkowo był wypiekany przez Żydów z lubelskiego Starego Miasta, a po II wojnie światowej stał się popularny już wśród polskich rzemieślników. Jest wpisany na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz objęty systemem ochrony produktów regionalnych Unii Europejskiej.

Ceramika Bolesławiec – produkowana w Bolesławcu na Dolnym Śląsku. Od początków XIX w. była tworzona jako rękodzieło z charakterystycznymi stempelkowymi wzorami. Można ją rozpoznać po wyjątkowym błękitnym odcieniu.

Chochoł – ochronna warstwa słomy, którą okrywano krzaki przed zimą. Chochoł stał się również bohaterem dramatu Stanisława Wyspiańskiego pt. „Wesele”. Rzucił na weselników czar, który wprowadził ich w senny trans.

Ciuciubabka – dziecięca zabawa. Jeden z uczestników, biegając z zasłoniętymi oczami, próbuje złapać uciekających graczy.

Czarna polewka – zupa z krwi zwierzęcej zwana też czerniną. Podawano ją kawalerowi, któremu odmówiono ręki panny, co zostało również opisane w „Panu Tadeuszu” Adama Mickiewicza.

Czterdzieści i cztery – symbol z „Dziadów” Adama Mickiewicza, wspominany w scenie 5. „– Widzenie księdza Piotra. Patrz! – ha! – to dziecię uszło – rośnie – to obrońca! Wskrzesiciel narodu, Z matki obcej; krew jego dawne bohaterzy, A imię jego będzie czterdzieści i cztery”.

Dar Pomorza – żaglowiec zbudowany na początku XX w. Jego nazwa wywodzi się od ofiarności pomorskiego społeczeństwa. W 1982 r. został wycofany ze służby i przekazany Muzeum Morskiemu w Gdańsku.

Drzwi Gnieźnieńskie – jeden z największych zabytków sztuki europejskiej z okresu romańskiego. Zdobia wejście do katedry w Gnieźnie. Na płaskorzeźbach przedstawiono żywot św. Wojciecha, pierwszego polskiego męczennika.

Dywizjon 303 – jednostka lotnictwa myśliwskiego Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii. Dywizjon lotnicy Dywizjonu wykazali się niezwykłą odwagą i umiejętnościami w czasie bitwy o Anglię (1940).

Dzwon Zygmunta – w rzeczywistości Dzwon Zygmunt. Dzwon umieszczony w wieży katedry na Wawelu. Został ufundowany przez króla Zygmunta I Starego i nazwany jego imieniem. Współcześnie bije podczas najważniejszych świąt, uroczystości kościelnych i narodowych.

Enigma – niemiecka przenośna elektromechaniczna maszyna szyfrująca, oparta na mechanizmie obracających się wirników, skonstruowana przez Artura Scherbiusa.

Franek Dolas – główny bohater filmu „Jak rozpętałem drugą wojnę światową”. Był żołnierzem wojska polskiego, który przez zbieg okoliczności uważał, że jest odpowiedzialny za wywołanie II wojny światowej.

Gabriel Narutowicz – pierwszy prezydent II Rzeczypospolitej Polskiej. Został zastrzelony w pierwszym tygodniu swojej kadencji podczas wizyty w Galerii Zachęta.

Gall Anonim – anonimowy autor Kroniki polskiej, uważany za pierwszego polskiego kronikarza. Żył na przełomie XI i XII w.

Gest Kozakiewicza – gest wykonany przez tyczkarza Władysława Kozakiewicza na letnich Igrzyskach Olimpijskich w Moskwie w 1980 r. Podczas zawodów Kozakiewicz oddał skok, który zagwarantował mu złoty medal i został uznany za światowy rekord. Gest polega na zgięciu jednej ręki w łokciu i złapaniu jej ramienia drugą ręką. Uważany jest za obraźliwy i wulgarny. Kozakiewicz pokazał go radzieckim kibicom, którzy wygwizdali go po oddanym skoku.

Gromnica – woskowa świeca używana w trakcie najważniejszych wydarzeń religijnych i sakramentów. Świecę stawiano również w oknie w czasie burzy, co miało ochraniać dom przed piorunami.

Gzegzółka – jeden z gatunków ptaka z rodziny kukułkowatych. Ze względu na skomplikowany zapis słowo uznawane jest za jedno z najtrudniejszych (pod względem ortografii) w języku polskim.

Hubert Wagner – polski siatkarz i trener siatkówki. Był szkoleniowcem polskiej reprezentacji mężczyzn w latach 1973–1976, 1983–1985 i 1996–1997. W latach 1978–1979 prowadził kobiecą reprezentację Polski. Zginął w wypadku samochodowym w 2002 r.

Insurekcja – inaczej: powstanie zbrojne. To określenie jest stosowane przy opisywaniu polskiego powstania narodowego przeciwko Rosji i Prusom w 1794 r. (Insurekcja Kościuszkowska). Jednym z inicjatorów powstania, a następnie jego naczelnikiem, był Tadeusz Kościuszko.

Irena Szewińska – polska lekkoatletka, złota medalistka na Igrzyskach Olimpijskich w Tokio, Meksyku i Montrealu. Specjalizowała się w biegach sprinterskich i skoku w dal. W 1974 r. agencja prasowa United Press International wybrała ją najlepszą sportsmenką na świecie. Zmarła w 2018 r.

Jacek Malczewski – polski malarz, jeden z głównych przedstawicieli symbolizmu. Żył na przełomie XIX i XX w. Był uczniem Jana Matejki. Kształcił się w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie, a następnie w Paryżu. Jego obrazy znajdują się m.in. w Muzeum Narodowym w Warszawie i Krakowie: Melancholia, Samarytanka, Hamlet polski, Portret Aleksandra Wielopolskiego.

„Jeźycjada” – cykl powieści dla młodzieży autorstwa Małgorzaty Musierowicz. Jego nazwa pochodzi od poznańskiej dzielnicy Jeżyce. W serii znajduje się 22 powieści. Książki opowiadają historię rodziny Borejków.

Kałamorz – naczynie na atrament lub tusz. Określenie używane dawniej na skrzyneczkę z przyborami do pisania.

Kamila Skolimowska – polska lekkoatletka, złota medalistka Igrzysk Olimpijskich w Sydney w 2000 r. Uprawiała rzut młotem. Zmarła nagle w lutym 2009 r., miała 27 lat. Od maja 2009 r. Fundacja Kamili Skolimowskiej organizuje jej memoriał.

Kazimierz Górski – polski piłkarz, trener i działacz piłkarski. W latach 1966–1976 był szkoleniowcem reprezentacji Polski w piłce nożnej. Wówczas drużyna odniosła zwycięstwo na Igrzyskach Olimpijskich w Monachium w 1972 r. oraz zajęła 3. miejsce na mistrzostwach świata w Niemczech w 1974 r.

Kierpce – rodzaj obuwia góralskiego. To płytke buty tworzone najczęściej z jednego kawałka skóry i wiązane rzemykiem.

Knieja – określenie używane na wielki, gęsty las.

Kołacz – dawniej tradycyjne ciasto weselne. Pszenny placek o okrągłym kształcie.

Krzysztof Kieślowski – polski reżyser i scenarzysta filmowy. Został nagrodzony na Festiwalu Filmowym w Wenecji oraz nominowany do Oscara. Twórca trylogii „Trzy kolory” oraz cyklu filmowego „Dekalog”.

Ludwig Zamenhoff – polski okulista żydowskiego pochodzenia. Jeden z twórców języka esperanto. Ośmiokrotnie nominowany do Pokojowej Nagrody Nobla.

Lutnik – rzemieślnik zajmujący się lutnictwem, twórca instrumentów strunowych. Zajmuje się również renowacją i rekonstrukcją instrumentów smyczkowych, a także korektą smyczków.

Łągiewniki – obszar Krakowa w południowej części miasta. Znajduje się tu Sanktuarium Bożego Miłosierdzia. Świątynia była miejscem pielgrzymek Jana Pawła II, Benedykta XVI oraz papieża Franciszka.

Łucznik – polska marka tradycyjnych maszyn do szycia.

Maczuga Herkulesa – maczuga skalna z twardych wapieni skalistych znajdująca się w Pieskowej Skale na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego. Jest z nią związanych wiele legend.

Marek Edelman – polski działacz polityczny i społeczny pochodzenia żydowskiego, lekarz kardiolog, jeden z przywódców powstania w getcie warszawskim.

Menażka – lekki zamykany pojemnik służący jako naczynie do spożywania posiłków, a czasem też ich przygotowywania. Menażka używana jest głównie przez żołnierzy i harcerzy.

Miecze grunwaldzkie – dwa nagie miecze przekazane królowi polskiemu przez heroldów wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ulricha von Jungingena. Wręczenie mieczy było symbolicznym pretekstem do rozpoczęcia bitwy pod Grunwaldem.

Morga – historyczna jednostka powierzchni używana w rolnictwie. Jedna morga w Europie odpowiada 0,33–1,07 ha.

Nikodem Dyźma – fikcyjna postać literacka; bezrobotny urzędnik pocztowy, który przez splot zdarzeń zostaje premierem. Postać ta stała się symbolem cwaniactwa i karierowiczostwa.

Ostra Brama – gotycka brama miejska na Starym Mieście w Wilnie. Od strony wewnętrznej bramy znajduje się Kaplica Ostrobramska z obrazem „Matki Boskiej Ostrobramskiej Królowej Korony Polskiej”.

Paktofonika – polski zespół hip-hopowy, w skrócie PFK. Powstał w 1998 r., w jego skład wchodził: Wojciech „Fokus” Alszer, Sebastian „Rahim” Salbert i Piotr „Magik” Łuszcz. Historię zespołu opowiada film „Jesteś Bogiem”.

Paprykarz szczeciński – polski produkt tradycyjny. Sprzedawana w puszkach mieszanka ryby, ryżu i sosu pomidorowego.

Piast Kołodziej – półlegendarny książę Polan panujący prawdopodobnie w latach 842–861. Jest symbolem wszystkiego, co rodzime, swojskie i bezpieczne.

Piwnica pod Baranami – mieści się w podziemiach Pałacu pod Baranami w Krakowie. Jest uznawana za centrum muzyki jazzowej. W 1954 r. został tu założony Kabaret Piwnica pod Baranami.

Proporzec – sztandar służący do celów reprezentacyjnych. Dawniej tym określeniem nazywano chorągiew przytwierdzoną do włóczni.

Rad – pierwiastek chemiczny odkryty przez Marię Skłodowską-Curie. Nazwa pochodzi od łacińskiego słowa *radius* oznaczającego promień.

Rejs – polski film komediowy w reżyserii Marka Piwowskiego z 1970 r. Opowiada o rejsie statkiem wycieczkowym po Wiśle na trasie Warszawa-Płock. Jest to jeden z pierwszych polskich filmów zrealizowanych metodą improwizacji.

Rogatywka – rodzaj nakrycia głowy z kwadratowym denkiem, charakterystyczna polska czapka narodowa i wojskowa.

Ryszard Kapuściński – polski reportażysta, publicysta, poeta i fotograf zwany „cesarzem reportażu”. Autor m.in.: „Cesarza”, „Hebanu” i „Imperium”.

Sarmata – szlachcic polski, zwłaszcza z XVII i XVIII w., będący zwolennikiem dawnych poglądów i obyczajów.

Serwatka – płyn, który powstaje z mleka podczas wyrobu sera.

Spichlerz – jedno- lub kilkukondygnacyjna budowla przeznaczona do przechowywania głównie ziaren zbóż, charakteryzująca się zwartą bryłą, stromym dachem, trójkątnymi szczytami i niewielkimi oknami. Obecnie funkcję dawniej pełnioną przez spichlerze przejęły silosy.

Stanisław Lem – polski pisarz science fiction, filozof i futurolog oraz krytyk. Jego twórczość porusza tematy takie jak: rozwój nauki i techniki, natura ludzka, możliwość porozumienia się istot inteligentnych, czy miejsce człowieka we wszechświecie.

Stańczyk – błazen nadworny wielu królów Polski, znany z ostrego dowcipu. W niektórych dziełach literackich (m.in. „Weselu” Wyspiańskiego) i malarskich (u Jana Matejki) Stańczyk ukazany jest jako człowiek głęboko zatroskany o swój kraj.

Superfarmer – pierwotnie „Hodowla zwierzątek” – gra planszowa autorstwa polskiego matematyka Karola Borsuka, wydana przez niego pierwszy raz w 1943 r. Sprzedaż egzemplarzy gry miała być sposobem na utrzymanie rodziny po tym, jak stracił pracę w wyniku zamknięcia przez niemieckie władze okupacyjne Uniwersytetu Warszawskiego. W 1997 r. gra została wznowiona pod nowym tytułem Superfarmer.

Szeptunka – szeptunka (inaczej „szeptucha”) uzdrowicielka ludowa znana najbardziej mieszkańcom Podlasia.

Szklane domy – I część „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego. Szklane domy były symbolem nadziei i marzeń Seweryna Baryki o wolnej i rozwijającej się Polsce. Do dziś w języku polskim wyrażenie „szklane domy” oznacza coś nierealnego, mrzonkę, wytwór fantazji.

Szuwary – strefa roślin przybrzeżnych, występujących przy brzegach jezior i rzek. Szuwary są miejscem, gdzie składa i wysiaduje swoje jaja wiele ptaków wodnych. W języku polskim nazwa „szuwar” jest jednocześnie jedną z ludowych nazw tataraku.

Tuzin – inne określenie liczby 12, zwykle używane w kontekście liczby sztuk (np. tuzin jajek). Pięć tuzinów (60) to kopa, zaś dwanaście tuzinów (144) to gros.

Wanda Rutkiewicz – polska alpinistka i himalaistka, z zawodu elektronik, jedna z najwybitniejszych Polek światowego himalaizmu. Jako trzecia kobieta na świecie, a pierwsza Polka, stanęła na Mount Evereście, najwyższym szczycie Ziemi.

Wielka Emigracja – ruch emigracyjny polskiej ludności w pierwszej połowie XIX w. Jego bezpośrednią przyczyną był upadek powstania listopadowego. Wśród emigrantów byli m.in.: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Fryderyk Chopin.

Wigry 3 – najbardziej popularny model z rodziny małych rowerów składanych, produkowanych w fabryce rowerów Romet w Bydgoszczy.

Mirosław Hermaszewski – lotnik i kosmonauta, generał brygady, pilot Wojska Polskiego. Pierwszy i jedyny w dotychczasowej historii Polak, który odbył lot w kosmos.

Wóz Drzymały – symbol walki o polskość oraz symbol polskiej pomysłowości. Polski chłop, Michał Drzymała, codziennie przesuwał swój wóz na niewielką odległość, aby udowodnić władzom pruskim, że nie podlega on przepisom prawa budowlanego, ponieważ jest pojazdem ruchomym.

Zachęta – właściwie Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, zajmująca się prezentacją i promocją sztuki współczesnej. 16 grudnia 1922 r. w pałacu Zachęty został zastrzelony pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Gabriel Narutowicz.

„Zaczarowany ołówek” – animowany serial rysunkowy zrealizowany w Studiu Małych Form Filmowych, opowiadający o przygodach chłopca o imieniu Piotrek i pieska zwanego Pimpek, którym w rozwiązywaniu najróżniejszych problemów pomaga zaczarowany ołówek. Wszystko, co nim narysują, materializuje się.

Bronisław Malinowski – polski antropolog społeczny i ekonomiczny, podróżnik, a także etnolog, religioznawca i socjolog. Napisał cykl trzech książek poświęconych mieszkańcom Wysp Trobrianda.

Frank Kimono – postać muzyczna wykreowana przez aktora Piotra Fronczewskiego. Była parodią stylu disco. Najbardziej znanym utworem Franka Kimono jest „King Bruce Lee karate mistrz”.

Zielona Gęś – właściwie „Teatrzyk Zielona Gęś” – to miniatury dramatyczne Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, w których obecne są groteskowy dowcip oraz absurdalne poczucie humoru.

CIEKAWOSTKI

W opisie każdej historii jest jakieś „drugie dno”. Mało znany fakt, rzadko przedstawiany szczegół, albo informacja, o której nie słyszeliśmy.

- Postać Franka Kimono miała być parodią stylu disco, a w rzeczywistości zawładnęła dyskotekami! Wiele cytatów z piosenek weszło do języka potocznego, jak choćby „Nie rycz, mała nie rycz – ja znam te wasze numery”, czy „Ciosy karate ćwiczyłem z bratem”.
- W komedii „Miś” sceny na angielskim lotnisku Heathrow nakręcono w warszawskim wieżowcu Intraco.
- Kuba Sienkiewicz, lider zespołu „Elektryczne Gitary” jest praktykującym lekarzem neurologiem.

- Maria Skłodowska-Curie w swoją podróż poślubną pojechała na rowerze! W 1899 roku wspięła się na najwyższy szczyt polskich Tatr – Rysy. W 1916 roku zrobiła prawo jazdy jako jedna z pierwszych kobiet w historii. A jej przyjacielem był Albert Einstein.
- Henryk Sienkiewicz wywodził się ze stanu szlacheckiego. Miał zostać lekarzem, ale zapisał się na studia filologiczne. Podczas studiów zaprzyjaźnił się z Bolesławem Prusem.
- Wisława Szymborska (1923–2012) – polska poetka, felietonistka, laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1996). Dama Orderu Orła Białego, była fanką skrzydełek z popularnej sieci fast food.
- Najpopularniejszą wróżbą andrzejkową jest lanie gorącego wosku, przez dziurkę od klucza do zimnej wody, a następnie analizowanie tego cień jaki tworzy zastygnięty twór.
- Tłusty czwartek to dzień, w którym bezkarnie można objadać się pączkami. Pączki odgrywają też główną rolę w wielu rekordach Guinnessa. Najstarszy, z 1993 roku związany jest z jego wagą - rekordowy pączek ważył 1 tonę i 690 kilogramów.

- Pisanki przygotowuje się na Wielkanoc, a w każdym domu ozdabia się je trochę inaczej. Czy wiedzieliście, że najstarsze pisanki pochodzą z terenów sumeryjskiej Mezopotamii?
- Kiedyś zimy były bardzo srogie. Na tyle srogie, że Bałtyk potrafił zamarzać. Po raz ostatni spora połać lodu, która pozwalała na przejście z Gdańska do Helu była z 1986 na 1987 rok - czyli nie, aż tak dawno temu!
- Miasto Szczeczeszyn znane jest głównie z wiersza Jana Brzechwy, dlatego możemy w nim znaleźć kilka pomników chrzszczy. Od kilku lat odbywa się w nim również Festiwal Stolica Języka Polskiego.
- Na Mazurach można doliczyć się 2 600 jezior. Również tu żyją na wolności Żubry, a na półwyspie Popielińskim, w naturalnych warunkach żyją 4 tabuny koników polskich.
- „Kluski śląskie” wpisane są na Listę produktów tradycyjnych województwa polskiego oraz osobno województwa śląskiego.

- Pierwszy polski przepis na ćwikłę zanotował w swoim dziele „Żywot człowieka poczciwego” z 1567 roku pisarz Mikołaj Rej.
- Pierogi to kulinarny koncept pochodzący z Chin, który na ziemi polskie dotarł prawdopodobnie w XIII wieku.
- W 1924 r. rząd Władysława Grabskiego podczas reformy walutowej wprowadził do obiegu złoty polski.
- W systemie barwnym RGB polska flaga ma kolory: #E9E8E7 i #D4213D.
- Kraków jest miastem, które najdłużej w historii było stolicą Polski. Od 1918 r. główną siedzibą administracyjną państwa jest Warszawa.
- Na Stadionie Narodowym biało-czerwone krzeselka tak naprawdę są szaro-czerwone. Niesymetrycznie i wrywkowo rozmieszczone czerwone krzeselka na białym sektorze mają na celu stworzenie iluzji pełnego stadionu, kiedy tak naprawdę są wolne miejsca.

- Pałac Kultury i Nauki ma nietypowych mieszkańców. Jako pierwsze wprowadziły się do niego koty - obecnie jest ich 11 i przebywają one wyłącznie w podziemnych kondygnacjach budynku. Tuż pod iglicą ulokowały się sokoły wędrowne. Swoje gniazdo mają tam już od 1998 roku. Ich sąsiadkami z 15 piętra są pustułki. Na poziomie 6 piętra, znajduje się pasieka miejskich pszczół.
- Uniwersytet Jagielloński to najstarsza polska uczelnia, powołana przez króla Kazimierza Wielkiego aktem erekcyjnym z 12 maja 1364 roku. Prawdopodobnie pierwsze wykłady miały miejsce na Wawelu.
- Czapka rogatywka to wojskowe narodowe nakrycie głowy. W Polsce jest ona znana pod różnymi nazwami między innymi jako konfederatka, krakuska czy ułanka.
- Pierwsze wydanie „Elementarza” Mariana Falskiego pochodzi z 1910 roku. I co ciekawe nie ma w nim najbardziej znanego zdania, a mianowicie „Ała ma kota”. Zdanie to pojawia się w wydaniach książki dopiero z lat 30.
- „Tour de Pologne” to słynny wyścig kolarski. W jego pierwszej edycji w 1928 roku wystartowało 71 kolarzy, a nazywał się on „I Kolarski Bieg dookoła Polski”.

- 30 lipca 1980 roku, Władysław Kozakiewicz podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie, wygrał konkurs skoku o tyczce, zdobywając złoty medal. Odpowiadając gwizdzącym kibicom radzieckim, wykonał słynny gest, który przeszedł do historii i stał się symbolem dla Polaków w okresie solidarnościowych strajków.
- Wanda Rutkiewicz, polska himalaistka, miała zostać siatkarką. Grała w I lidze siatkarskiej kobiet i była pretendentką do gry w siatkarskiej reprezentacji Polski.
- Największa bryła bursztynu bałtyckiego ma długość około 50 cm i waży 9,75 kg. Znaleziona została na pocz. XX wieku w Rarwinie koło Kamienia Pomorskiego.
- Żubr, największy europejski ssak, został całkowicie wytępiony na wolności. W 1919 roku w Puszczy Białowieskiej zginął ostatni żyjący na wolności osobnik żubra nizinnego, a w 1925 zginął ostatni żubr górski na Kaukazie.
- Halny jest rodzajem wiatru, który spotkamy tylko w południowej Polsce – Karpatach i Sudetach. Gwałtowne zmiany ciśnienia, które wtedy występują powodują u niektórych osób bezsenność i silne bóle głowy.

Wydawca:

Narodowe Centrum Kultury
ul. Płocka 13, 01-231 Warszawa,
tel. 22 2100 100, fax: 22 21 00 101
www.nck.pl

Zespół redakcyjny:

Dział Edukacji Kulturalnej
Narodowego Centrum Kultury

Zespół merytoryczny:

Antonina Dębska
Maria Miązek
Marcin Mitzner
Stanisław Niemojewski
Antonina Przybyszewska
Jan Świącicki

Projekt graficzny:

Adam Paluszkiewicz

